

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(повна назва кафедри)

Допустити до захисту

Завідувач кафедри _____
(підпис)

д.е.н., проф. Лоханова Н.О.
(прізвище та ініціали)

« ____ » _____ 2017 року

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за магістерською програмою професійного спрямування

«Облік і аудит в управлінні підприємствами за видами економічної діяльності»
(назва магістерської програми)

на тему: «Облік і аудит стану та ефективності використання
основних засобів (на прикладі ПАТ «ОЗРСВ»)»
(назва теми)

Виконавець:

студент ЦЗФН

Бахчиванжи Євген Іванович
(прізвище, ім'я, по батькові)

_____/підпис/

Науковий керівник:

д.е.н., доцент, Кузіна Р.В.
(прізвище та ініціали)

_____/підпис/

ЗМІСТ

	Стор.
ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. Теоретичні основи обліку основних засобів.....	6
1.1. Визнання основних засобів за міжнародними та національними стандартами.....	6
1.2. Класифікація й оцінка основних засобів.....	14
1.3. Економічна сутність амортизації і методи її нарахування.....	24
РОЗДІЛ 2. Діюча практика обліку основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ»	37
2.1. Загальна характеристика та основні показники фінансово-господарської діяльності підприємства.....	37
2.2. Документальне супроводження наявності та динаміки основних засобів на підприємстві.....	45
2.3. Облік руху основних засобів.....	52
2.4. Облік поліпшення основних засобів.....	67
РОЗДІЛ 3. Аудит і аналіз використання основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ»	74
3.1. Мета, завдання, об'єкти та джерела інформації аудиторської перевірки основних засобів.....	74
3.2. Аудиторська перевірка основних засобів підприємства.....	77
3.3. Аналіз економічної ефективності використання основних засобів підприємства.....	87
3.4. Економіко-математичне моделювання оптимального методу нарахування амортизації основних засобів.....	95
ВИСНОВКИ.....	101
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	113
ДОДАТКИ.....	120

ВСТУП

Забезпеченість основними засобами у необхідній кількості і асортименті, повне і ефективне їх використання – один з найважливіших чинників збільшення обсягу виробництва на будь-якому підприємстві. Від кількості, вартості, якісного технічного стану основних засобів багато в чому залежить використання виробничої потужності підприємства, обсяг випущеної продукції і кінцевий фінансовий результат.

Повне і раціональне використання основних засобів сприяє поліпшенню фінансово-економічних показників підприємства: зростанню продуктивності праці, підвищенню фондівіддачі, збільшенню випуску продукції, зниженню її собівартості, економії капітальних вкладень.

Теоретична й практична значимість обліку, аудиту й аналізу основних засобів, недостатній рівень їх дослідження стосовно сучасних потреб управління та дискусійність багатьох теоретичних положень обумовили вибір теми даної магістерської роботи та визначили її цільову спрямованість.

Актуальність теми обумовлена реформуванням системи бухгалтерського обліку в Україні як складової частини заходів, орієнтованих на впровадження економічних відносин ринкового спрямування. Трансформація обліку здійснюється в рамках реалізації стратегічного курсу нашої держави на інтеграцію до світового економічного простору, що передбачає адаптацію законодавства України до європейського рівня. Облік основних засобів трудомісткий, а через те, що ця категорія майна підлягає оподаткуванню облік має бути ще детальним і точним.

Дослідження теоретичних положень та діючої практики організації обліку наявності та руху основних засобів в умовах трансформації бухгалтерського обліку до міжнародних стандартів дозволили визначити коло проблем, що гальмують процес управління виробництвом та знижують ефективність використання основних засобів. До таких проблем належать різні підходи до визначення сутності основних засобів та методики їх відображення в бухгалтерському і податковому обліку,

відсутність чіткої визначеності складу основних засобів. Поряд з розкриттям сутності та методики обліку наявності та руху основних засобів особливої актуальності набувають дослідження проблеми нарахування амортизації, розвитку та вдосконалення в цілому системи амортизації, уточнення її ролі у відтворювальному процесі.

Основу дослідження теоретичних питань склали: Податковий кодекс України, закони України, постанови, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти бухгалтерського обліку та фінансової звітності, наукові праці зарубіжних та вітчизняних вчених, таких як: Бойко В.М., Білуха М.Т., Бутинець Ф.Ф., Вашків П.Г., Вознюк Г.Л., Грабова Н.Н., Добровський В.Н., Загородній А.Г., Крамаровський Л.М., Криницький Р.І., Лушкін В.А., Носова С.С., Сайфулін Р.С., Смовшенко Т.С., Сухарський В.С., Шеремет А.Д. та інші.

Метою даної магістерської роботи є дослідження організації бухгалтерського обліку і аудиту основних засобів, в результаті якого можна буде дати науково-обґрунтовані рекомендації та пропозиції щодо усунення виявлених недоліків і подальшому вдосконаленню обліку основних засобів.

Досягнення вказаної мети передбачає послідовне вирішення таких завдань:

- визначити економічну сутність основних засобів та їх роль в процесі діяльності підприємства;
- розглянути класифікацію й оцінку основних засобів;
- дослідити методи розрахунку амортизації та облік зносу основних засобів;
- надати загальну характеристику досліджуваного підприємства і проаналізувати основні показники його фінансово-господарської діяльності;
- дослідити документальне супроводження наявності та динаміки основних засобів на підприємстві;
- розглянути організацію обліку надходження та використання основних засобів;
- вивчити організацію обліку вибуття основних засобів підприємства;
- розглянути організацію обліку поліпшення основних засобів шляхом ремонту;

- визначити цілі, завдання та джерела інформації при аудиторській перевірці основних засобів;
- провести аудиторську перевірку основних засобів підприємства;
- визначити основні показники використання об'єктів основних засобів;
- провести аналіз економічної ефективності використання основних засобів;
- визначити оптимальний метод нарахування амортизації основних засобів за допомогою економіко-математичного моделювання.

Об'єктом дослідження є облік і аудит стану та ефективності основних засобів, аналіз ефективності їх використання.

Предметом дослідження є теорія та практика бухгалтерського обліку і аудиту основних засобів, аналізу ефективності їх використання.

Методологічною основою магістерської роботи є системний підхід до розкриття економічної сутності основних засобів та процесу їх відтворення. До основних загальнонаукових методів дослідження, що використані автором, слід віднести діалектичний метод пізнання, логічний та структурно-функціональний методи. При дослідженні використовувались методи наукової абстракції, індукції та дедукції, аналізу і синтезу, порівняння, вибіркового обстеження та групування, а також інші прийоми економіко-статистичного дослідження.

Інформаційною базою дослідження є законодавчі акти України та нормативно-правові документи, що регулюють діяльність суб'єктів господарювання [1-21], теоретичні й методичні наукові публікації та монографічні видання закордонних і вітчизняних учених, матеріали наукових конференцій та досліджень [22-88], дані фінансової і статистичної звітності Публичного акціонерного товариства «Одеський завод радіально свердлильних верстатів» (далі – ПАТ «ОЗРСВ»).

Практична значущість даної магістерської роботи полягає в тому, що висновки та пропозиції доведені до конкретних рекомендацій по вдосконаленню обліку і аудиту основних засобів, що дозволить підвищити ефективність фінансово-економічної діяльності ПАТ «ОЗРСВ».

ВИСНОВКИ

Магістерська робота з теми «Облік і аудит стану та ефективності використання основних засобів (на прикладі ПАТ «ОЗРСВ»)» виконана на матеріалах Публичного акціонерного товариства «Одеський завод радіально свердлильних верстатів» (далі – ПАТ «ОЗРСВ»).

ПАТ «ОЗРСВ» є юридичною особою з моменту його державної реєстрації, володіє відособленим майном, веде самостійний баланс, набуває майнові та особисті немайнові права та несе обов'язки, відкриває рахунки, в тому числі, валютні, у банківських установах та організаціях, від свого імені укладає договори та інші цивільно-правові угоди, може виступати позивачем та відповідачем в суді, Арбітражному суді, третейському суді, має печатку з найменуванням ПАТ «ОЗРСВ» українською мовою, товарний знак, емблему, бланки зі своїм найменуванням і діє на принципах повного господарського розрахунку, самофінансування та самоокупності.

Керівництво ПАТ «ОЗРСВ» формує облікову політику, обирає принципи, методи та процедури обліку так, щоб забезпечити достовірне відображення фінансового стану, результатів діяльності підприємства та співставлення різноманітних показників.

Для правильного безперервного відображення операцій, достовірної оцінки активів, зобов'язань та капіталу, а також відповідно до Закону України «Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні» в управлінській структурі підприємства бухгалтерія виділена окремою службою, яку очолює головний бухгалтер.

В цілях забезпечення ефективної роботи бухгалтерії в його організаційно-штатну структуру окрім головного бухгалтера включені: заступник головного бухгалтера, бухгалтер з обліку сировини і матеріалів, бухгалтер з обліку основного виробництва, бухгалтер з обліку основних засобів, бухгалтер з обліку готової продукції, бухгалтер по розрахункам з покупцями, бухгалтер-аналітик,

бухгалтер по заробітній платі, бухгалтер-касир.

Облік основних засобів веде бухгалтер з обліку основних засобів, який: віддзеркалює на рахунках бухгалтерського обліку операції, пов'язані з рухом, поліпшенням та списанням основних засобів; складає звітні калькуляції за фактичною собівартістю основних засобів з урахуванням усіх витрат.

Облік основних засобів на підприємстві відповідає всім нормативним та законодавчим документам.

Бухгалтерський облік в ПАТ «ОЗРСВ» повністю автоматизований за допомогою програмного продукту «1С: Підприємство 7.7» з метою надання оперативної й достовірної інформаційної бази, призначеної для забезпечення ефективного управління підприємством.

У даній кваліфікаційній роботі було досліджено фінансовий стан ПАТ «ОЗРСВ», для чого було проведено аналіз фінансової стійкості за допомогою відносних показників, аналіз показників платоспроможності та кредитоспроможності, згідно фінансової звітності за 2015-2016 роки.

Розрахунок коефіцієнтів фінансової стійкості говорить про фінансову нестійкість ПАТ «ОЗРСВ». Так, коефіцієнт автономії показує підприємство є навіть більш фінансово залежним у звітному році ніж у минулому, так як лише 11,8% джерел формування засобів підприємства належить власному капіталу при нормативі в 50%. Коефіцієнт фінансового ризику підтвердив, що позиковий капітал перевищує власний у 7,5 разів, що на 8% більше рівня минулого року. Подальший аналіз коефіцієнтів показує, що на підприємстві спостерігається нехватка власних оборотних коштів. Це свідчить про те, що підприємство має проблеми з фінансуванням своєї виробничо-комерційної діяльності. Вказані проблеми виникли внаслідок того, що наявних у підприємства власних коштів недостатньо для фінансування оборотних активів. З цієї причини у ПАТ «ОЗРСВ» майже відсутні власні оборотні кошти, необхідні для покриття його потреби у запасах, хоча їх вартість зросла за 2016 рік.

Невелике збільшення на підприємстві власних оборотних коштів призвело до незначного зросту коефіцієнту маневреності власного капіталу. Тобто, доля

власного капіталу, яка вкладена в оборотні активи, практично не змінилася: за 86% власних коштів було частково придбано сировина та матеріали (або інші складові оборотних засобів) підприємства. Проте, цих 86% власних коштів занадто мало для покриття запасів. На це вказує коефіцієнт забезпечення запасів власними оборотними коштами, який хоч і збільшився на 1,1% у порівнянні з минулим роком, але також занадто малий, він складає 0,239 при нормативі 1. Це показує, що підприємство знаходиться в кризовому стані.

Нестача власних оборотних коштів призвела до залучення підприємством довгострокових кредитів, що вплинуло на коефіцієнт автономії джерел формування запасів. Цей коефіцієнт говорить про те, що лише 27% джерел формування запасів є автономними.

Розрахунок коефіцієнта мобільності показав, що в ПАТ «ОЗРСВ» значно збільшилася доля мобільних засобів. Доля оборотних засобів у 2015 році в 63 рази перевищує долю необоротних активів. У минулому році мобільні засоби перевищували іммобілізовані у 57 разів. Збільшення мобільних засобів на підприємстві відбулося в основному за рахунок збільшення запасів, які не покриваються основними джерелами їх формування.

Коефіцієнт кредиторської заборгованості показав, що єдиною поточною заборгованістю є кредиторська і підприємство не залучало короткострокових банківських позик у 2016 році, виплативши кредит 2013 року.

За 2016 рік в ПАТ «ОЗРСВ» зросла доля дебіторської заборгованості, але залишилася в межах норми, тобто дебіторська заборгованість не перевищує кредиторську, що є позитивним моментом для підприємства.

Отже, ПАТ «ОЗРСВ» стало менш фінансово нестійким, що підтверджується, в першу чергу, позитивною динамікою коефіцієнтів маневреності власного капіталу, забезпеченості запасами власних оборотних коштів та кредиторської заборгованості.

Так як підприємство формувало свої оборотні кошти в основному за рахунок зобов'язань, то важливим є визначення платоспроможності.

Аналіз показників платоспроможності ПАТ «ОЗРСВ» показав, що на кінець 2016 року підприємство може покрити 10,38% поточних зобов'язань своїми

грошовими коштами, при нормативному значенні 20-25%.

Коефіцієнт проміжної ліквідності показав, що своїми грошовими коштами та дебіторською заборгованістю ПАТ «ОЗРСВ» може покрити майже 169% поточної заборгованості, що на 69 пунктів більше нормативу та на 96 пунктів більше рівня минулого року. А коефіцієнт покриття показав, що за рахунок реалізації усіх оборотних активів підприємству достатньо коштів для ведення послідууючої виробничо-фінансової діяльності, проте надлишкове збільшення засобів в оборотних активах може призвести до уповільнення обороту, так як у звітному році цей коефіцієнт перевищує норматив на 20%.

Таким чином, ПАТ «ОЗРСВ» на кінець 2016 року визнається платоспроможним як на довгострокову, так і на короткострокову перспективу.

З метою підвищення платоспроможності необхідно оптимізувати розмір грошових коштів, провести взаємоперевірку дебіторської заборгованості, оптимізувати величину запасів із врахуванням готової продукції, контролювати ліквідність активів по відношенню до покриття ними термінових зобов'язань.

Документальне оформлення стану та руху основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ», пов'язане зі здійсненням господарських операцій з їх надходження та внутрішнього переміщення, оформлюють типовими формами первинної облікової документації, затвердженими наказом Міністерства статистики України від 29.12.95 р. №352 «Про затвердження типових форм первинного обліку».

Оприбуткування та введення в експлуатацію придбаних основних засобів здійснюється комісією, яка призначається наказом керівника ПАТ «ОЗРСВ». Купівлю і введення в дію об'єкту комісія оформляє «Актом прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів» (ф.ОЗ-1), який передається в бухгалтерію, підписується керівником підприємства і головним бухгалтером.

В бухгалтерії ПАТ «ОЗРСВ» на кожен об'єкт основних засобів відкривається інвентарна картка обліку основних засобів (ф. ОЗ-6) на підставі акту прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1), технічної та іншої документації. Аналітичний облік основних засобів та їх знос на підприємстві ведеться за кожним об'єктом окремо з розподілом на групи, передбачені ПКУ.

Типові форми первинного обліку основних засобів, такі як: «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» (ф.ОЗ-7), «Картка обліку руху основних засобів» (ф.ОЗ-8), «Інвентарний список основних засобів» (ф.ОЗ-9) за місцями перебування в ПАТ «ОЗРСВ» не використовуються.

Функції цих документів частково покладено на самостійно розроблену даним підприємством відомість «Основні засоби».

Ремонт і поліпшення здійснюються на підставі рішення керівника ПАТ «ОЗРСВ», оформленого наказом по підприємству.

Витрати, пов'язані із проведенням ремонтних робіт на підприємстві, оформляються первинними документами, що підтверджують проведення робіт, отримання послуг сторонніх організацій, придбання необхідних матеріалів, обладнання для ремонту та інше. Після закінчення ремонту основних засобів (модернізації тощо) в бухгалтерії ПАТ «ОЗРСВ» оформлюється «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів» типової форми №ОЗ-2.

Визначенням непридатності основних засобів, неможливості або неефективності проведення їх відновлювального ремонту займається постійно діюча комісія, яка затверджена наказом по підприємству від 01.01.2014 р. До її складу в ПАТ «ОЗРСВ» залучені начальник відділу продажу, головний бухгалтер, матеріально-відповідальна особа та голова комісії – директор підприємства.

У разі списання основних засобів (крім автотранспортних засобів) при повному або частковому їх списанні в ПАТ «ОЗРСВ» складають «Акт на списання основних засобів» (форма №ОЗ-3), а при ліквідації автомашин, причепів, полупричепів – «Акт на списання автотранспортних засобів» (форма №ОЗ-4).

Проаналізувавши систему бухгалтерського обліку надходження основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ», можна зробити такі висновки. В ПАТ «ОЗРСВ» всі витрати, пов'язані зі створенням об'єкта основних засобів, «збираються» за дебетом таких субрахунків рахунку 15 «Капітальні інвестиції». Оприбуткування на баланс введених в експлуатацію основних засобів за фактичною собівартістю, їх

будівництва (виготовлення, придбання) в бухгалтерському обліку відображається записом по дебету рахунка 10 «Основні засоби» в кореспонденції з кредитом рахунка 15 «Капітальні інвестиції».

Синтетичний облік основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ» ведеться на рахунку 10 «Основні засоби», у спеціально розробленій на підприємстві відомості «Основні засоби». Журнал 4 та відомість 4.1 підприємством не використовуються.

Через використання програмного забезпечення «1С: Бухгалтерія 7.7» в ПАТ «ОЗРСВ» не формується Головна книга, а уся інформація узагальнюється в оборотно-сальдовій відомості.

Розглянувши організацію бухгалтерського обліку вибуття основних засобів на даному підприємстві, можемо зробити певні висновки.

Для обліку основних засобів, які підприємство утримує для продажу, ПАТ «ОЗРСВ» керується П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність». Для обліку цих об'єктів на підприємстві використовується субрахунок 286 «Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу» до рахунку 28 «Товари». У разі продажу основних засобів підприємством іншим суб'єктам господарювання, різниця між ціною реалізації і балансовою вартістю та іншими витратами, пов'язаними з реалізацією, визначає результат від продажу. Ліквідація об'єктів основних засобів здійснюється за умови, якщо вони не відповідають критеріям визнання активом.

В бухгалтерії ПАТ «ОЗРСВ» на субрахунку 943 «Собівартість реалізованих виробничих запасів» ведеться облік собівартості реалізованих виробничих запасів і необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу.

На субрахунку 712 «Дохід від реалізації інших оборотних активів» узагальнюється інформація про доходи від реалізації оборотних активів, а також необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу. На субрахунку 976 «Списання необоротних активів» відображається залишкова вартість списаних необоротних активів та витрати, пов'язані з їх ліквідацією (розбирання, демонтаж).

На субрахунку 746 «Інші доходи від звичайної діяльності» узагальнюється сума дооцінки об'єктів необоротних активів у випадках, передбачених положеннями

(стандартами) бухгалтерського обліку.

ПАТ «ОЗРСВ» повинно використовувати рахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами» для обліку зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу. Підприємство використовує рахунок 377 для відображення передоплати за реалізовані основні засоби.

Податки, що сплачуються при ліквідації об'єктів основних засобів ПАТ «ОЗРСВ», у бухгалтерському обліку відображаються в складі витрат.

Ведення обліку в цілому здійснюється у відповідності з вимогами П(С)БО 7 «Основні засоби», П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» та не суперечить вимогам ПКУ. Всі операції з вибуття основних засобів ПАТ «ОЗРСВ» оформлюються відповідними первинними документами, які затверджені Наказом Мінстату України від 29.12.1995р. №352.

Розглянувши організацію бухгалтерського обліку ремонтів, поліпшення, модернізації основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ», можемо констатувати, що ведення його здійснюється у відповідності з вимогами П(С)БО 7 «Основні засоби» та ПКУ. Всі операції з ремонтів та поліпшень основних засобів оформлюються підприємством відповідними первинними документами, які затверджені Наказом Мінстату України від 29.12.1995 р. №352.

Останній аудит обліку основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ» проводився за період з 01.01.2015 р. по 31.12.2015 р. аудиторською фірмою «Інекс-аудит». Було проведено вибірку перевірку наявності первинних документів і даних реєстру первинних документів, порівняльний аналіз даних бухгалтерського обліку та інвентаризації, звірення залишків основних засобів, перевірку документального оформлення проведення інвентаризації, перевірку оформлення надходження основних засобів, вибірку своєчасності списання основних засобів, перевірку нарахування амортизації, а також перевірку первинних документів, на основі яких здійснюється облік основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ». Особливу увагу було звернуто на правильність заповнення цих документів, відповідність їх заповнення чинній нормативно-законодавчій базі.

Висновок вищезазначених перевірок аудиторською фірмою «Інекс-аудит»

було викладено у відповідних робочих документах аудитора.

За результатами проведеного аудиту основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ» оформлено звіт незалежного аудитора, у якому аудиторська фірма висловила безумовно-позитивну думку.

Аудиторською фірмою був проведений детальний аналіз ефективності використання основних засобів в ПАТ «ОЗРСВ».

Аналізуючи наявність і структуру об'єктів основних засобів ПАТ «ОЗРСВ» бачимо, що їх вартість зросла на 29% у 2016 році порівняно з 2015 роком. Вартість активної частини основних засобів зросла за 2016 рік на 39%. Машини і обладнання займають на даному підприємстві найбільшу питому вагу – 46%.

В ПАТ «ОЗРСВ» суттєво зросла ступінь відновлення основних засобів – майже в 3,9 разів, а от вибуття за звітний рік не було зовсім. Тобто, коефіцієнт оновлення випереджає коефіцієнт вибуття. Така ситуація вигідна, оскільки це свідчить про те, що на підприємстві йде поліпшення виробничих умов за рахунок зростання його технічної бази. Проте нульовий коефіцієнт вибуття не є хорошим показником для ПАТ «ОЗРСВ», так як 50,5% основних засобів у звітному році вже перенесли всю свою вартість на виготовлену продукцію. Придатними до експлуатації залишились 49,5% основних засобів, що знижує їх продуктивність.

Спостерігається позитивна тенденція до збільшення технічної оснащеності на одного працівника підприємства, що говорить про бажання даного підприємства нарощувати свої виробничі потужності. Так, фондоозброєність за 2016 рік зросла на 4,74%, а технічна оснащеність праці одного робітника зросла на 46,31%.

Крім цього, зростає ефективність використання основних засобів, про що свідчить зростання показника фондівіддачі на 18,3% у звітному році порівняно з минулим. А конкретно, фондівіддача за валовим прибутком зростає на 38%, а за прибутком від операційної діяльності – в 2,5 рази.

На таке зростання показника фондівіддачі позитивно вплинув такий чинник, як питома вага активної частини основних засобів. Негативно вплинуло зменшення фондівіддачі активної частини основних засобів ПАТ «ОЗРСВ».

Таким чином, обсяг виготовленої продукції збільшився майже на 24% за рахунок зростання середньорічної вартості основних засобів на 4,7% та питомої ваги вага активної частини основних засобів підприємства на 38%.

В ПАТ «ОЗРСВ» існує резерв зростання обсягу виробництва за рахунок збільшення фондівдачі активної частини основних засобів. Резерв на підприємстві по даному джерелу склав 97892,44 тис. грн.

ПАТ «ОЗРСВ» слід оновити основні засоби, а особливо їх активну частину, а також позбавлятися від застарілого, морально і фізично зношеного обладнання, так як ступінь придатності до експлуатації в основних засобів на підприємстві занадто мала. Це дозволить не тільки збільшити ефективність використання засобів виробництва, але й зростити обсяг виробництва товарної продукції.

Для моделювання найбільш ефективного методу нарахування амортизації автомобіля «Toyota-Camry» було застосовано програму Ithink 7.0. Ми побудували нарахування амортизації автомобіля «Toyota-Camry» чотирма способами, а саме: прямолінійного списання, зменшення залишкової вартості, прискореного зменшення залишкової вартості та кумулятивного. Так як автомобіль не використовується у виробництві в ПАТ «ОЗРСВ», виробничий метод нарахування амортизації не задіяний.

Побудувавши модель оптимального методу нарахування амортизації в програмі Ithink 7.0 ми наочно побачили, що метод прискореного зменшення залишкової вартості об'єкта основних засобів є оптимальним для даного автомобілю.

В цілому на досліджуваному підприємстві організація і стан бухгалтерського обліку операцій з основними засобами відповідає основним поставленим вимогам ведення бухгалтерського обліку згідно національних стандартів бухгалтерського обліку.

Проте, в ПАТ «ОЗРСВ» існує низка недоліків обліку основних засобів:

1. Не використовуються підприємством деякі форми первинного обліку основних засобів («Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» (ф.ОЗ-7), «Картка обліку руху основних засобів» (ф.ОЗ-8), «Інвентарний список основних

засобів» (ф.ОЗ-9)), що призводить до відсутності контролю матеріально-відповідальними особами за збереженням інвентарних карток та об'єктів основних засобів. Самостійно розроблена бухгалтерією ПАТ «ОЗРСВ» відомість «Основні засоби» не несе функцій контролю, так як в ній не вказується матеріально-відповідальна особа і не зазначається місцезнаходження об'єктів основних засобів.

2. В акту прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1) деякі показники вже втратили актуальність (норми амортизаційних відрахувань на повне відновлення та на капітальний ремонт, код норми амортизаційних відрахувань, поправочний коефіцієнт). Не вистачає інформації: про обраний метод нарахування амортизації, про встановлену ліквідаційну вартість.

3. Акт на списання основних засобів (ф. ОЗ-3) потребує вдосконалення. Типова форма даного документу містить відомості з кореспонденції рахунків і суми нарахованого зносу за період експлуатації об'єкта. В результаті цього, при ліквідації основних засобів, вартість яких цілком не амортизована, в акті не відображається показник залишкової вартості.

4. Бухгалтерією підприємства віднесено у 2016 році до основних засобів, первісна вартість яких вища за 2500 грн., а не за 6000 грн., як це рекомендовано ПКУ (п.п.14.1.138.ст. 14).

5. Не складається графік проведення ремонтних робіт, немає щоквартального розподілу допустимих сум ремонтів, що включаються у витрати підприємства.

6. ПАТ «ОЗРСВ» використовує для відображення передплати за реалізовані основні засоби рахунок 377 «Розрахунки з іншими дебіторами», передбачений для обліку зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу.

7. Бухгалтерією ПАТ «ОЗРСВ» використовується застаріла версія програмного продукту «1С: Бухгалтерія 7.7».

Щодо усунення виявлених недоліків в обліку основних засобів ПАТ «ОЗРСВ» слід застосувати такі рекомендації:

1. Підприємству доцільно використовувати «Опис інвентарних карток з обліку основних засобів» (ф.ОЗ-7), «Картка обліку руху основних засобів» (ф.ОЗ-

8), «Інвентарний список основних засобів» (ф.ОЗ-9) для контролю матеріально-відповідальних осіб за збереженням інвентарних карток і, відповідно, об'єктів основних засобів.

2. В акті прийому-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів (ф. ОЗ-1) слід розкрити умови амортизації об'єкту, вказувати до якої групи належить основний засіб відповідно ПКУ (п. 145.1) і термін його корисного використання (експлуатації).

3. В акті на списання основних засобів (ф. ОЗ-3) доцільно зазначати фактичний термін корисного використання або продуктивність об'єкта, а також розмір ліквідаційної вартості. Вказувати а акті розмір залишкової вартості ліквідованого об'єкта, оскільки він впливає на фінансовий результат. Така інформація буде корисною при встановленні очікуваних показників за аналогічними об'єктами, які будуть у майбутньому надходити на підприємство.

4. Типову форму ОЗ-2 «Акт приймання-здачі відремонтованих, реконструйованих та модернізованих об'єктів», на нашу думку, доречно доповнити графою «номер групи» відповідно до класифікації ПКУ.

5. Підприємству рекомендовано переглянути критерії віднесення активів до основних засобів в Наказі про облікову політику та встановити законодавчо рекомендований ПКУ (п.п. 14.1.138. ст. 14) критерій віднесення до основних засобів необоротних активів, первісна вартість яких до 01.09.2015 р. вища 6000 грн.

6. Для обліку визнаних відповідно до П(С)БО 27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» зобов'язань, прямо пов'язаних з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу, для відображення передплати за реалізовані основні засоби доцільно використовувати передбачений Інструкцією до Плану рахунків субрахунок 680 «Розрахунки, пов'язані з необоротними активами та групами вибуття, утримуваними для продажу».

7. Підприємству рекомендовано в січні кожного року визначати граничну суму ремонтів, яка включається у витрати (10% від сукупної балансової вартості всіх груп основних засобів на початок року) та складати щоквартальний графік

розподілення цієї суми. Така міра дозволила б включати суму ремонтів у витрати рівномірно протягом всього року.

8. Доцільно розробити зведений графік з обліку основних засобів, у якому зазначити: кількість примірників кожного документа, які необхідні для оформлення цієї чи іншої господарської операції; осіб, відповідальних за кожний вид робіт (складання документів, їх перевірку, реєстрацію, обробку, облікову реєстрацію інформації в облікових регістрах) і терміни їх виконання.

9. З метою обробки та узагальнення облікової інформації, адаптованої до сучасної автоматизації обліку ПАТ «ОЗРСВ» доцільно використовувати конфігурацію «1С: Бухгалтерія 8.2».

Запровадження підприємством усіх наведених рекомендацій надасть можливість усунути виявлені недоліки та вдосконалити організацію обліку основних засобів, що сприятиме точнішій, достовірнішій і повнішій інформації та посиленню контролю за наявністю і рухом об'єктів основних засобів ПАТ «ОЗРСВ».

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Конституція України від 28.06.1996 р. № 254к/96-ВР зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
2. Податковий кодекс України затверджений постановою ВРУ від 02.12.2010 р. №2755-VI зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
3. Господарський кодекс України затверджений постановою ВРУ від 16.01.2003 р. №436-IV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
4. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України 16.07.99р. №996-XIV зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
5. Про аудиторську діяльність: Закон України, прийнятий Верховною Радою України від 22.04.1993 №3125-XII зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
6. Про затвердження Методичних роз'яснень стосовно здійснення аудиторських перевірок фінансового стану підприємств: Наказ Фонду державного майна України від 03.08.1995 року №998 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
7. Про застосування Міжнародних стандартів: Рішення Аудиторської Палати України від 30.11.2006 №168/7 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
8. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Частина 1. – К.: Фенікс, 2010 – 846 с.
9. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Частина 2 – К.: Фенікс, 2010 – 814 с.
10. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 16 «Основні засоби» [Електронний ресурс] // Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/929_014.

11. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», затверджено Наказом Міністерства Фінансів України від 07.02.2013 р. №73 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
12. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №7 «Основні засоби», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 27.04.2000 р. №92 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
13. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №9 «Запаси», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 20.10.1999 р. №246 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
14. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №14 «Оренда», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 28.07.2000 р. №181 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
15. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №15 «Дохід», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. №290 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
16. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №16 «Витрати», затверджено Наказом Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
17. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №19 «Об'єднання підприємств», затверджено наказом Міністерства фінансів України від 07.07.1999 р. №163 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
18. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку №27 «Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність» від 07.07.2003 р. №617 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
19. Наказ Мінстату України «Про затвердження типових форм первинного обліку» від 29.12.95 р. №352 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.

20. План рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджений наказом МФУ від 30.11.1999 р. №291 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua>.
21. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку активів, капіталу, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій, затверджено наказом МФУ від 30.11.1999 р. №291 зі змінами та доповненнями [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua>.
22. Акименко О.Ю. Організація бухгалтерського обліку: Навч. посіб. / О.Ю. Акименко, О.І. Волот, В.В. Гливенко, І.М. Гончаренко; за ред. В.С. Леня. – К.: ЦУЛ, 2006. – 695 с.
23. Аранчій В.І. Фінансова діяльність підприємств: Навч. посіб. / В.І. Аранчій, В.Д. Чумак, О.Ю. Смолянська та ін. – К.: Професіонал, 2004. – 240 с.
24. Бандурка О.М. Фінансова діяльність підприємства: Підручн. / О.М. Бандурка, М.Я. Коробов, П.І. Орлов. – К.: Либідь, 2008. – 320 с.
25. Бойко В.М. Бізнес: Словник-довідник / В.М. Бойко, П.Г. Вашків. – К.: Україна, 2005. – 565 с.
26. Борисов А.Б. Большой экономический словарь / А.Б. Борисов. – М.: Книжный мир, 2010. – 864 с.
27. Бондаренко О.М. Організація обліку: Навч. посібн. / О.М. Бондаренко, А.С. Нельга. – К.: НАУ-друк, 2009. – 303 с.
28. Бутинець Ф.Ф. Аудит: Підручн. для студ. / Ф.Ф. Бутинець та ін. – 8-ме вид., доп. і перероб. – Ж.: Рута, 2009. – 672 с.
29. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: Підручн. / Ф.Ф. Бутинець – 8-ме вид., доп. і перероб. – Ж.: Рута, 2009. – 912 с.
30. Ватуля І.Д. Аудит. Практикум: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / І.Д. Ватуля, Н.А. Канцедал, О.Г. Пономаренко. – К.: ЦУЛ, 2007. – 304 с.
31. Верхоглядова Н.І. Бухгалтерський фінансовий облік: теорія та практика: Навч.-практ. посіб. / Н.І. Верхоглядова, С.П. Шило, С.Б. Ільїна, В.І. Кисла. – К.: ЦУЛ, 2010. – 536 с.

32. Волкова І.А. Фінансовий облік – 1: Навч. посіб. / І.А. Волкова. – К.: ЦУЛ, 2008. – 228 с.
33. Волкова І.А. Фінансовий облік – 2: Навч. посіб. / І.А. Волкова. – К.: ЦУЛ, 2009. – 224 с.
34. Герасименко С.С. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. / С.С. Герасименко, А.О. Спіфанов, М.Д. Корінько та ін. – К.: Інформ-аналітична агенція, 2009. – 275 с.
35. Гладких Т.В. Фінансовий облік: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / Т.В. Гладких. – К.: ЦУЛ, 2007. – 480 с.
36. Голов С. Фінансовий облік: Підручн. / С. Голов, В. Костюченко, І. Кравченко, Г. Ямборко. – К.: Лібра, 2005. – 980 с.
37. Грабовецький Б.Є. Економічний аналіз: Навч. посіб. / Б.Є. Грабовецький. – К.: ЦУЛ, 2009. – 256 с.
38. Грачова Р.Є. Енциклопедія бухгалтерського обліку / Р.Є. Грачова. – К.: Галицькі контракти, 2004. – 830 с.
39. Даньків Й.Я. Бухгалтерський облік у галузях економіки: Навч. пос. / Й.Я. Даньків, М.Р. Лучко, М.Я. Остап'юк. – К.: Знання, 2007. – 229 с.
40. Дорош Н.І. Аудит: методологія і організація: Підручн. / Н.І. Дорош. – К.: Знання, 2001. – 402 с.
41. Жадько, К. С. Бухгалтерський облік у схемах і таблицях: Навч. посіб. для студ. ВНЗ / К.С. Жадько, В.В. Семенюта, Л.Ш. Олійник. – К.: ЦУЛ, 2008. – 112 с.
42. Жадлун З.О. Імітаційне моделювання економічних процесів: Методичн. посіб. для студ. економ. спец-стей / З.О. Жадлун, Л.В. Галаєва, А.О. Жалдун. – К.: НАУ, 2009. – 40 с.
43. Жолнер І.В. Фінансовий облік за міжнародними та національними стандартами: Навч. посіб. / І.В. Жолнер. – К.: ЦУЛ, 2012. – 368 с.
44. Загородній А.Г. Фінансовий словник / А.Г. Загородній, Г.Л. Вознюк, Т.С. Смовшенко. – 6-е вид. – К.: Знання, 2008. – 588 с.
45. Іванова Н. А. Організація і методика аудиту: Навч. посіб. / Н.А. Іванова, О.В. Ролінський. – К.: ЦУЛ, 2008. – 216 с.

46. Кім Ю.Г. Бухгалтерський облік: первинні документи та порядок їх заповнення: Навч. посіб. / Ю.Г. Кім. – К.: ЦУЛ, 2010. – 600 с.
47. Кіндрацька Г.І. Економічний аналіз: Підручн. / Г.І. Кіндрацька, М.С. Білик, А.Г. Загородній; за ред. проф. А.Г. Загороднього. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К.: Знання, 2008. – 487 с.
48. Кобилянська О.І. Фінансовий облік: Навч. посіб. / О.І. Кобилянська. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2007. – 471 с.
49. Косміна Р.М. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. / Р.М. Косміна. – К.: Вища школа, 2003. – 174 с.
50. Крупка Я.Д. Фінансовий облік: Підручн. / Я.Д. Крупка, З.В. Задорожний, Н.Я. Микитюк та ін. – 2-ге вид., доп. і перероб. – К.: Кондор, 2013. – 551 с.
51. Круш П.В. Капітал, основні та оборотні засоби підприємства: Навч. посіб. / П.В. Круш, О.В. Клименко, В.І. Подвігіна, В.О. Гулевич. – К.: ЦУЛ, 2008. – 328 с.
52. Кужельний М.В. Теорія бухгалтерського обліку: Підручн. / М.В. Кужельний, В.Г. Лінник. – К.: КНЕУ, 2011. – 334 с.
53. Кулаковська Л.П. Організація і методика аудиту: Навч. посіб. / Л.П. Кулаковська, Ю.В. Піча. – К.: Каравела, 2004. – 568 с.
54. Лишиленко О.В. Бухгалтерський облік: Підручн. / О.В. Лишиленко. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Київ: ЦУЛ, 2011. – 736 с.
55. Лишиленко О.В. Фінансовий облік: Підручн. / О.В. Лишиленко. – 2-ге вид., перероб. і доп. – Київ: ЦУЛ, 2008. – 600 с.
56. Ловінська Л.Г. Бухгалтерський облік для економістів та правознавців у схемах і таблицях: Навч. посіб. / Л.Г. Ловінська, Я.В. Олійник, Л.О. Галат. – К.: КНЕУ, 2010. – 390 с.
57. Максимова В.Ф. Бухгалтерський облік: Навч. посіб. – в 2 ч. / В.Ф. Максимова. – Одеса: ОНЕУ, 2012. – 786 с.
58. Місюрів А.В. Інформаційні системи і технології в обліку: Навч. посіб. / А.В. Місюрів. – Харків: ХНАМГ, 2007. – 80 с.
59. Маляревський Ю.Д. Облік активів підприємства: Навч. посіб. / Ю.Д. Маляревський, Н.С. Пасенко, М.С. Горяєва. – Х.: ХНЕУ, 2012. – 400 с.

60. Мних Є.В. Економічний аналіз: Підручн. / Є.В. Мних. – К.: ЦУЛ, 2003. – 412 с.
61. Мултанівська Т.В. Аудит: Навч. посіб. / Т.В. Мултанівська, Т.С. Воїнова, О.О. Вороніна. – Х.: ХНЕУ, 2010. – 336 с.
62. Нашкерська Г.В. Фінансовий облік: Навч. посіб. / Г.В. Нашкерська. – К.: Кондор, 2009. – 502 с.
63. Немченко В.В. Аудит. Основи державного, незалежного професійного та внутрішнього аудиту: Підручн. / В.В. Немченко, О.Ю. Редько. – К.: ЦУЛ, 2012. – 540 с.
64. Немченко, В. В. Практичний курс внутрішнього аудиту: Підручн. для студ. ВНЗ / В.В. Немченко, В.П. Хомутенко, А.В. Хомутенко. – К.: ЦУЛ, 2008. – 240 с.
65. Огійчук М.Ф. Аудит: організація і методика: Навч. посіб. / М.Ф. Огійчук, І.Т. Новіков, І.І. Рагуліна. – К.: Алерта, 2010. – 584 с.
66. Орлова В.К. Фінансовий облік: Навч. посіб. / В.К. Орлова, М.С. Орлив, С.В. Хома. – К.: ЦУЛ, 2010. – 510 с.
67. Понікаров В.Д. Аудит: Навч. посіб. / В.Д. Понікаров, Т.М. Серікова. – Х.: Інжек, 2011. – 224 с.
68. Пушкар М.С. Фінансовий облік: Підручн. / М.С. Пушкар. – Тернопіль: Карт-бланш, 2002. – 628.
69. Садовська І.Б. Бухгалтерський облік: Навч. посіб./ І.Б. Садовська, Т.В. Божидарнік, К.Є. Нагірська. – К.: ЦУЛ, 2013. – 688 с.
70. Сараєва Г. 1С: Бухгалтерія 8.2: Доступно для бухгалтера / Г. Сараєва, Л. Власенко. – Х.: Фактор, 2011. – 519 с.
71. Скирпан О.П. Фінансовий облік: Навч. посіб. / О.П. Скирпан, М.С. Палюх. – Тернопіль: ТНЕУ, 2008. – 407 с.
72. Сук Л.К. Фінансовий облік: Навч. посіб. / Л.К. Сук, П.Л. Сук. – 2-ге вид., перероб. і доп. – К.: Україна, 2012. – 647 с.
73. Сухарський В.С. Економічний словник-довідник / В.С. Сухарський. – Тернопіль: Богдан, 2007. – 720 с.
74. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський фінансовий облік, оподаткування і звітність: Підручн. / Н.М. Ткаченко. – 6-те вид., доп. і перероб. – К.: Алерта, 2013. – 982 с.

75. Усач Б.Ф. Аудит: Навч. посіб. / Б.Ф. Усач. – К.: Знання-прес, 2002. – 223 с.
76. Усач Б.Ф. Контроль і ревізія. Підручн. / Б.Ф. Усач. – К.: Знання, 2002 – 253 с.
77. Утенкова К.О. Аудит: Навч. посіб. / К.О. Утенкова. – К.: Алерта, 2011. – 408 с.
78. Хом'як Р.Л. Бухгалтерський облік в Україні: Навч. посіб. / Р.Л. Хом'як, В.І. Лемішовський, А.С. Мороз та ін.; за ред. Р.Л. Хом'як. – 6-е вид., доп. і перероб. – Л.: Інтелект-захід, 2007. – 1200 с.
79. Ценклер Н.І. Міжнародні стандарти в бухгалтерському обліку: Навч.-метод. посіб. / Н.І. Ценклер. – Ужгород: Ліра, 2006. – 170 с.
80. Чебанова Н.В. Бухгалтерський фінансовий облік: Посібн. / Н.В. Чебанова, Ю.А. Василенко. – К.: Академія, 2002. – 672с.
81. Череп А.В. Економічний аналіз: Навч. посіб. / А.В. Череп. – К.: Кондор, 2005. – 160 с.
82. Чернелевський Л.М. Аудит: Теорія і практика: Навч. посіб. / Л.М. Чернелевський, Н.І. Беренда. – К.: Хай-тек прес, 2008. – 560 с.
83. Чернелевський Л.М. Бухгалтерський облік у документах: Навч. посіб. / Л.М. Чернелевський. – К.: Пектораль, 2010. – 396 с.
84. Шара Є.Ю. Фінансовий облік – II: Навч. посіб. для внз / Є.Ю. Шара, О.О. Бідюк, Н.В. Гуріна, І.Є. Соколовська-Гонтаренко. – К.: ЦУЛ, 2012. – 397 с.
85. Бакай В.Й. Амортизаційна політика та її вплив на фінансово-економічну діяльність підприємства / В.Й. Бакай, О.В. Бедін. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/ujrn/Soc_Gum/en_oif/2012_9_1/5.pdf.
86. Имитационное моделирование [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://ru.wikipedia.org/wiki/Имитационное_моделирование.
87. Макаренко А.П. Удосконалення методичних підходів до проведення аудиту амортизації основних засобів / А.П. Макаренко, Л.С. Гречана. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.pdaa.edu.ua>.
88. Шпак Л.О. Аналіз ефективності використання основних засобів / Л.О. Шпак. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukreferat.com/index.php?referat=71213>.